

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITAS

Ivars Kronis

ŠIUOLAIKINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO  
LATVIJOJE PAGRINDINIAI BRUOŽAI IR  
RAIDOS TENDENCIJOS

Daktaro disertacijos santrauka  
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2009

Disertacija rengta 2005 – 2009 metais Mykolo Romerio universitete.

Mokslinis vadovas:

Doc. dr. Birutė Pranevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2005 – 2008)

Doc. dr. Vigintas Višinskis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2008 – 2009)

**Disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:**

Pirmininkas:

Prof. dr. Stasys Vėlyvis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Nariai:

Prof. dr. Kazys Meilius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Doc. dr. Birutė Pranevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Prof. habil. dr. Osvalds Joksts (Rygos Stradinus universitetas (Latvija), socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Prof. dr. Jānis Načisčionis (Turības verslo administravimo mokykla (Latvija), socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Oponentai:

Doc. dr. Virgilijus Valančius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Dr. Jānis Grasis (BA verslo ir finansų mokykla (Latvija), socialiniai mokslai, teisė – 01 S)

Disertacija bus ginama Mykolo Romerio universiteto viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2010 m. vasario 19 d. 13:00 val. Mykolo Romerio universiteto konferencijų salėje (I-414 aud.).

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303, Vilnius, Lietuva

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2010 m. sausio 18 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Gedimino pr. 51, Vilnius, Lietuva) ir Mykolo Romerio universiteto bibliotekose (Ateities g. 20, Vilnius, Lietuva; Valakupių g. 5, Vilnius, Lietuva; V. Putvinskio g. 70, Kaunas, Lietuva).

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Ivars Kronis

THE MAIN FEATURES AND DEVELOPMENT  
TRENDS OF CONTEMPORARY COMMERCIAL  
ARBITRATION IN LATVIA

Summary of the Doctoral Dissertation  
Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2009

The Doctoral Dissertation was written during the period of 2005 – 2009 at Mykolas Romeris University.

Scientific supervisor:

Assoc. Prof. Dr. Birutė Pranevičienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2005 – 2008)

Assoc. Prof. Dr. Vigintas Višinskis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2008 – 2009)

**The Doctoral Dissertation will be defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University:**

Chairman:

Prof. Dr. Stasys Vėlyvis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Members:

Prof. Dr. Kazys Meilius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Assoc. Prof. Dr. Birutė Pranevičienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Prof. Habil. Dr. Osvalds Joksts (Riga Stradins University (Latvia), Social Sciences, Law – 01 S)

Prof. Dr. Jānis Načisčionis (Turība School of Business Administration (Latvia), Social Sciences, Law – 01 S)

Opponents:

Assoc. Prof. Dr. Virgilijus Valančius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Dr. Jānis Grasis (BA School of Business and Finance (Latvia), Social Sciences, Law – 01 S)

The public defense of the Doctoral Dissertation will take place at the Law Research Council at Mykolas Romeris University on February 19, 2010 at 1:00 PM in the Conference Hall of Mykolas Romeris University (Room I-414).

Address: Ateities str. 20, LT-08303, Vilnius, Lithuania

The summary of the Doctoral Dissertation was sent out on January 18, 2010.

The Doctoral Dissertation may be reviewed at the Lithuanian National Library of Martynas Mažvydas (Gedimino ave. 51, Vilnius, Lithuania) and the Libraries of Mykolas Romeris University (Ateities str. 20, Vilnius, Lithuania; Valakupių str. 5, Vilnius, Lithuania; V. Putvinskio str. 70, Kaunas, Lithuania).

## ŠIUOLAIKINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO LATVIJOJE PAGRINDINIAI BRUOŽAI IR RAIDOS TENDENCIJOS

Santrauka

### Disertacijos mokslinis naujumas ir temos aktualumas

„Teisė nevaržomai naudotis nuosavybe, pavyzdžiui, sudarant civilinius sandorius taip pat kyla iš teisės į nuosavybę, garantuojamos Satversme (Konstitucijos). Šis pilietinės laisvės principas būtų apribotas, jei sutarties šalys neturėtų galimybės susitarti dėl joms priimtino sandorio turinio, inter alia, numatant galimybę ginčus spręsti arbitražo teisme ir siekiant pasinaudoti tokio sprendimo privalumais.“<sup>1</sup>

Posakiai *Si malorum causa bellum est, erit emendatio pax* (lot.– Karas sukelia blogį, taika neleidžia jam plisti)<sup>2</sup> ir *Melior tutiorque est certa pax quam sperta victoria* (lot. – Saugi taika – geriau ir saugiau nei laukta pergalė) vartojami jau nuo senų laikų.<sup>3</sup> Tokios taisyklės kaip patarlės randamos ir latvių kultūroje: „Taika maitina, o neramumas naikina“.<sup>4</sup>

Germaniškoje kultūroje vyravo nuomonė, kad teisių prigimtis yra dieviška, kadangi žmonių likimus valdo ir lemia Dievas.<sup>5</sup> Šis požiūris buvo susijęs su mintimi, kad teisme žmogus yra Dievo valioje. Kitaip tariant, nei viena ginčo šalis negali iš anksto žinoti, kam palankus bus teismo sprendimas. Būtent todėl taikinimo procedūra – tai priemonė, kurią paveldėjome jau iš savo prosenelių ir kuri neturėtų būti užmiršta sprendžiant ginčus šiais laikais.

Nuo senų laikų, dar prieš atsirandant valstybei ir įvairių tautų teisėms, žmogaus gyvenimas buvo nuolat pripintas konfliktinių situacijų ir ginčų, kuriuos turėjo spręsti koks nors arbitras. „Arbitražo“ institucija nebūtinai turėjo būti formali teisminė institucija arba teisėjas, kuriam suteikti specialūs įgaliojimai. Tai galėjo būti ir genties susirinkimas, genties vadas ir vyresnieji, išminčiai ir, apskritai, bet kuris asmuo: kaimynas, pirmas kelyje sutiktas žmogus, galintis išspręsti ginčytiną klausimą.<sup>6</sup>

<sup>1</sup> Latvijos Republikos Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 17 d. sprendimo byloje Nr. 2004 – 10 – 01 „Dėl Civilinio proceso įstatymo 132 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir 223 straipsnio 6 punkto atitikties Latvijos Republikos Konstitucijos 92 straipsniui“ išvadų 8.1 tezė. Žr. internete adresu: [\[http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtf\]](http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtf) Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

<sup>2</sup> Talpāne N. *Vārdi māca, piemēri aizrauj*. Latīņu spārnotie teicieni. Rīga : Zvaigzne ABC, 2001. p. 112.

<sup>3</sup> Ibid., p. 67.

<sup>4</sup> Latviešu sakāmvārdi datorfonds. Žr. internete adresu: [\[http://www.lfk.lv/sakamvardi/066.htm\]](http://www.lfk.lv/sakamvardi/066.htm) Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

<sup>5</sup> Līcis A. Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Mācību līdzeklis tiesību zinātņu studentiem. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2003, p. 12.

<sup>6</sup> Haritonovs M. *Par tiesām un tiesnešiem*. No krievu val. tulk. I. Feldhūne un I. Rozenštrauha. Rīga : Zinātne, 1979, p. 5.

Veiksmingo ir greito ginču sprendimo problema iki šiol egzistuoja ir yra nuolat svarstoma įvairių pasaulio valstybių teisės sistemose. Šiuo klausimu teisės filosofas Frensis Beikonas (*Francis Bacon*) teigė: „Dažniausiai geriausia yra susitarti žodžiu, o ne raštu ir padedant trečiajai šaliai – mediatoriui – o ne tai daryti pačiam.“<sup>7</sup> Taigi, trečioji šalis yra būtina padėti rasti ginčo sprendimą.

Teismas – labiau tradicinė, įprasta civilinių ginčų sprendimo forma, tačiau civilinius ginčus gali spręsti ne tik valstybės teisminės institucijos, išvardintos Latvijos Respublikos Teisminės valdžios įstatyme<sup>8</sup>. Jie gali būti sprendžiami ir neteisminių, tai yra, alternatyviu būdu. Alternatyvus ginčų sprendimas tapo vienu iš reikšmingiausių Europos Sąjungos (ES) politikos prioritetų. Europos Komisijos (EK) nuomone, jokia teismų sistema nėra pajėgi efektyviai išspręsti visų visuomenėje kylančių konfliktų vien teismine tvarka.<sup>9</sup>

1995 m. vasario 10 d. tapusi Europos Tarybos nare,<sup>10</sup> Latvija įsipareigojo laikytis 1981 m. gegužės 14 d. Ministrų Komiteto 68-ojoje sesijoje priimtos Rekomendacijos Nr. R(81)7 dėl priemonių, lengvinančių galimybes naudotis teisingumo sistema, kurioje nustatyta, kad „valstybės narės turi imtis priemonių, kad būtų lengvinamas arba skatinamas, kur reikia, šalių sutaukinimas ir taikos sutarties sudarymas prieš pradėdant teismo procesą arba teismo proceso metu“.<sup>11</sup>

Viena iš alternatyvaus ginčų sprendimų formų - arbitražas.<sup>12</sup> Europos Tarybos Ministrų Komiteto nuomone, ginčų sprendimas per arbitražą ne tik yra priimtinas, bet net ir pageidaujamas. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Nr. R(86)12 dėl priemonių, leidžiančių užkirsti kelią pernelyg dideliu darbo krūviu teismuose arba sumažinti jį IV rekomendacijoje teigiama, kad valstybių narių vyriausybės yra kviečiamos apsvarstyti galimybę „tinkamais atvejais taikyti reikiamas priemones, kad trečiųjų teismas būtų lengviau prieinamas ir efektyvesnis, kaip teismo nagrinėjimo pakaitalas“<sup>13</sup>.

---

<sup>7</sup> Roney, John H. B. Alternative Dispute Resolution: A Change In Perception, *International Company and Commercial Law Review*, (1999), 10 (11), p. 329.

<sup>8</sup> Par tiesu varu.: LR likums. *Ziņotājs*, Nr. 1, 14.01.1993.

<sup>9</sup> Green Paper on Alternative Dispute Resolution in Civil and Commercial Law, COM (2002) 196 final, p. 5. Žr. internete adresu: [[www.eu.int/eur-lex/en/com/gpr/2002/com2002\\_0196en01.pdf](http://www.eu.int/eur-lex/en/com/gpr/2002/com2002_0196en01.pdf)] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.; Taip pat žr. Summary of responses to the Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law. Žr. internete adresu: [[http://www.centar-za-mir.hr/pdf/comments\\_on\\_EU\\_Green\\_Paper.pdf](http://www.centar-za-mir.hr/pdf/comments_on_EU_Green_Paper.pdf)] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

<sup>10</sup> Latvijas un Eiropas Padome. Žr. internete adresu: [<http://www.coe.lv/index.php?lang=lv&cid=2&sid=1>] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

<sup>11</sup> Rekomendācijas Nr. R (81) 7 “Par justīcijās pieejamības veicināšanas pasākumiem” pielikuma B daļas trešais punkts. Žr. internete adresu: [<http://www.coe.lv/tulkojumi.php?id=112>] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

<sup>12</sup> Arbitražas – tai ginčo sprendimas, kai šalys savo sprendimu ieškinį nagrinėti perduoda arba įsipareigoja perduoti jų susitarimu pasirinktai arba įstatymo numatyta tvarka paskirtai trečiajai šaliai arba šalims, o ne valstybės teismui. Tai reiškia, kad komercines bylas arbitražas gali išspręsti pagal atitinkamos valstybės teisę, kadangi valstybė leidžia jas nagrinėti arbitražui, o tuo tarpu kitas bylas taip spręsti gali būti leidžiama (arba neleidžiama) (paprastai ginčai, kylantys iš darbo arba darbo sutarčių, bei vartotojų skundai yra pripažįstami kaip nepatenkantys į sąvoką „komercinis“).

<sup>13</sup> Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1986. gada 16. septembra Rekomendācija Nr. R (86) 12 ”Par pasākumiem pārmerīgā tiesu darba apjoma novēršanai un samazināšanai”. Žr. internete adresu: [<http://www.coe.lv/tulkojumi.php?id=115>] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.

Latvijas Republikas Civilinio procesa likums (CPĻ)<sup>14</sup> īstenoja 1999. gada oktobra 1. dienu, atceļot Latvijas Civilinio procesa kodeksu.<sup>15</sup> CPĻ D daļā ieviestās tiesiskās normas regulē arbitražu tiesību darbību. Arbitražu tiesībspējas Latvijā visā laika pastāvējis, taču arbitražu regulēšana ir ļoti bieži mainījusies katru reizi pieņemot jaunu civilinio procesa likumu. Nors pieņemtais likums rāda pozitīvu valsts attieksmi pret arbitražu tiesību dinamiku, tai neapšaubāmi, ka Latvijā jurisprudencijā pastāvējis vienots spriedumu arbitražu tiesību darbības prakse. Neapšaubāmi ir arī arbitražu tiesību darbības stabilitāte. Tai īpaši jāpasaka par gūstiem, kas saistīti ar lietotāju tiesībām.

No CPĻ īstenošanas sākuma līdz 2009. gada oktobra 1. dienai CPĻ D daļā ir bijis sešs izmaiņi<sup>16</sup> un pieņemti 23 no 54 punkti. Latvijā pieņemot ES, 2004. gada oktobra 7. dienas likumu, būtiski izmaiņi pieņemti CPĻ F daļā, kurā pievienoti 78 punkti par ārvalstu arbitražu tiesību darbības īstenošanu un izpildi.

Spriedumu arbitražu tiesību darbības procedūra ir jānodrošina ar stabilitāti un pastāvību. Arbitražu tiesību darbības kārtība ir jānodrošina ar taisnīgumu, formulējot tiesiskās normas. Latvijā arbitražu tiesību darbības analīzē ir šādu tiesiskās normas izmaiņu rezultāts, ka lielākā daļā arbitražu tiesību darbības ir nodrošinātas ar taisnīgumu un tāpēc ir jānodrošina labākas tiesiskās normas klientu tiesībām un arbitru darbībai. Bezties, šādos apstākļos ir jānodrošina, galimā veidā, par starptautiskām tiesiskās normas procedūras tiesiskās normas esamību un tiesiskās normas izpildi vai JTO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas tiesiskās normas (UNCITRAL) izpildi.

Deja, situācija starptautiskās kompetencijas tiesību darbības jomā ir sarežģīta. Neapšaubāmi, ka nav bijis neviena gadījuma, kad nebūtu pieņemti likumi. Taigi, spriedumu starptautiskās kompetencijas tiesību darbības kārtība ir tāda, kā starptautiskās kompetencijas tiesību darbības jomā. Pieņemot tiesiskās normas, jānodrošina, lai tiesiskās normas būtu taisnīgas un pastāvīgas, kā starptautiskās kompetencijas tiesību darbības jomā. Pieņemot tiesiskās normas, jānodrošina, lai tiesiskās normas būtu taisnīgas un pastāvīgas, kā starptautiskās kompetencijas tiesību darbības jomā. Pieņemot tiesiskās normas, jānodrošina, lai tiesiskās normas būtu taisnīgas un pastāvīgas, kā starptautiskās kompetencijas tiesību darbības jomā.

Arbitražu tiesību darbības jomā Latvijā pēdējos desmit gados ir bijis daudz jautājumu.<sup>17</sup> 2005. gada janvāra 17. dienas spriedumā Nr. 2004-10-01<sup>18</sup> pieņemtais Latvijas Republikas Konstitucionālais spriedums parāda, ka CPĻ 132. panta 1. daļas 3. punkts un 223. panta 5. punkts atbilst

<sup>14</sup> Civilprocesa likums: LR likums [spēkā no 01.03.1999.]. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 11. 03., nr. 326/330.

<sup>15</sup> Latvijas Civilprocesa kodekss: LR likums. *Zinotājs*, 24.12.1991., nr. 51, zaudējis spēku no 1999. 03. 01.

<sup>16</sup> 2001. 06. 29., 2004. 10. 31., 2005. 02. 17., 2006. 09. 07., 2007. 11. 01. un 2009. 02. 05.

<sup>17</sup> Ķr. pvz., Torgāns K. Šķērējieties Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas. *Jurista Vārds*, Janvāris 11, 2005., Nr. 1, p. 1–3.

<sup>18</sup> Latvijas Republikas Konstitucionālais spriedums 2005. gada janvāra 17. dienas spriedumā Nr. 2004-10-01 „Dēl Civilinio procesa likuma 132. panta 1. daļas 3. punkta un 223. panta 6. punkta atbilstības Latvijas Republikas Konstitucionālais spriedums 92. pantam” izvadā 8.1. tezē. Ķr. internetē adresē: [<http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtf>] Paskutinē kartā prisijungta 2009. gada augustā 24. dienu.

Latvijas Republikas Konstitūcijas 92 straipsnī.<sup>19</sup> Teismas pripazīno, kad ginčijami CPI straipsņi, kurie numato, kad teismas atsisako priimti ieškinį, jei šalys yra susitarę ginčą perduoti arbitražui, bei tai, kad toks susitarimas gali būti pagrindas teisminiam nagrinėjimui nutraukti, atitinka Konstitūcijai ir yra teisėti.

Kitas svarbus įvykis – Aukščiausiojo Teismo (AT) Senato Administracinių bylų skyriaus 2006 m. kovo 7 d. sprendimas dėl vartotojų teisių apsaugos ir arbitražo išlygos.<sup>20</sup> Teismas konstatavo, kad arbitražo išlyga sutartyje yra nesažininga, jei sutarties nuostatos ir sąlygos nebuvo aptartos ir klientas tiesiogiai neišreiškė savo sutikimo dėl arbitražo išlygos.

Dėl šios priežasties, taip pat atsižvelgiant į tai, kad dėl ekonomikos plėtros ir augimo vis intensyvėja ir teisiniai santykiai, arbitražas įgyja vis svarbesnį vaidmenį tarp kitų civilinių ginčų sprendimo mechanizmų; Latvijoje vis daugiau dėmesio skiriama arbitražo teismų veiklai, ką patvirtina teisės aktų pataisos bei žiniasklaidoje pateikiama su arbitražo teismų veikla susijusi informacija<sup>21</sup>, taip pat arbitražo plėtros klausimais rengiamos konferencijos<sup>22</sup>.

Statistiniais civilinių bylų duomenimis<sup>23</sup>, 2004 metais pirmosios instancijos teismuose gauta 7374 pareiškimų, 2005 metais - 6949 pareiškimai, 2006 metais pateikti 8378 pareiškimai, o 2007 metais gauti net 3061 pareiškimai dėl arbitražo teismų sprendimų vykdymo. Kita vertus, 2008 metais teismuose gauti tik 3537 pareiškimai ir tai rodo tam tikrus pokyčius: priešingai ankstesnei praktikai, bendrosios jurisdikcijos teismai pagal Konstitūciją ir tarptautines žmogaus teisių normas privalo atsisakyti išduoti vykdomąjį raštą, jei pagrindinės teisės, kurių asmuo nėra atsisakęs, arbitražo procedūroje nebuvo užtikrintos, o Latvijos civilinis procesas numato galimybę šią pareigą realizuoti. Be to, dėmesys atkreiptinas į tai, kad arbitražo teismo sprendimas gali būti vykdomas savanoriškai ir arbitražo procese šalys gali susitarti. Taigi, darytina išvada, kad didelis civilinių bylų skaičius Latvijoje yra išsprendžiamas arbitražo teismų, kurie, savo ruožtu, sumažina valstybės teismų darbo krūvį.

---

<sup>19</sup> Konstitūcinis Teismas pripazīno, kad laisva valia, kuri susitarimo dėl arbitražo sudarymo atveju yra išreikšta civilinio sandorio forma, yra pakankamas kriterijus, leidžiantis apriboti pagrindines teises, jei kitų įstatymo saugomų asmenų interesai nėra pažeidžiami. Tuo pačiu metu teismas pareiškė, kad, išduodami vykdomąjį raštą, valstybės teismai turi taikyti aukštus standartus (reikalavimus) arbitražo procedūros teisėtumui, įskaitant ir nepriklausomumą bei nešališkumą.

<sup>20</sup> Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA – 59, 2006.gada 7.marts. *Jurista vārds* 2007 06 12. 24 (477).

<sup>21</sup> Taip pat žr. pvz., Ziedonis U., Kačevska I. Arbitration in Latvia: Urgent Need for Statutory Reform. *Journal of International Arbitration*, Kluwer Law International, (2004), 4 (21).

<sup>22</sup> Konferencija „Arbitražas Baltijos valstybėse: dabartinės problemos“, Rygos aukštosios teisės mokyklos organizuota 2007 m. birželio 1 d. Rygoje; Konferencija „Komercinis arbitražas Baltijos valstybėse: neatskleista teisenos valstybės teismuose alternatyva“, Arbitrų instituto Baltijos valstybių skyriaus bei advokatų kontoros Sutkiene, Pilkauskas ir partneriai organizuota 2005 m. gruodžio 2 d. Vilniuje.

<sup>23</sup> Tiesu administrācijas statistikas dati par civillietām. Žr. internete adresu: [<http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/29/58/246/index.html>] Paskutinį kartą prisijungta 2009 m. rugsėjo 24 d.



Arbitražo objekts – sažinīgas ir nešalīškas gīnču sprendīmas be bereīkalingo vilkīnīmo ir tuo pačiu be nereīkalingu īšlaidu bei galīmybē šalīms laīsvai susītarti dēl būdo, kurīuo turētu būti sprendzīamas jū gīnčas.

Tuo pačiu metu yra nemažai salygu, kurios apsunkina sažinīgā ir bešalīškā gīnču sprendīmā arbitraže. Pavyzdžiui, nėra nustatyta, kad arbitražo sprendīmas turi būti teisetas, pagrīstas ir argumentuotas. Be to, neužtikrinta ir pakankama arbitražo veiklos kontrolē; teisē apskūsti vykdomājī raštā nėra pakankama, kadangi, pirma, prašymas īšduoti vykdomājī raštā yra nagrinējamas šalīms nedalyvaujant ir, antra, sprendīmas īšduoti vykdomājī raštā yra neskundzīamas ir t.t.

Nebūtu teīsinga tvirtīnīti, kad arbitražo teīsmu reglamentavīmas Latvījoje visai nenagrinētas, tačiau mokslīnu tyrimu, kurīuose būtu atlikta īssamesnē arbitražo analizē, nėra. Ypač trūksta darbu, kurīuose gīnču sprendīmo būdas arbitraže būtu analīzuotas kompleksīškai, nagrinējant istorīnē kilmē, teīsinē prīgimtī ir santykī su teīsmo procesu, asmens konstitucīnes teīses ī teīsmīnē apsaugā. Trūksta īssamaus teorīnio īšaiškinīmo. Teorīškai pagrīstu rekomendacīju dēl teīsinio reglamentavīmo ir praktīnio arbitražo taīkymo Latvījoje nepakanka.<sup>24</sup>

Dēl šīos priežastīes būtīna atsižvelgtī ī galīmas arbitražo reglamentavīmo grēsmes Latvījoje: aklą užsīenio teīses normu perkēlīmā neatsīžvelgīant ī šalīes ekonomīnes salygas, nacionalīnēs teīses ir, ypač, ī teīsmu sistemos specīfīkā, teīses aktu, reglamentuojančiu arbitražo taīkymā, prīēmīmā arba nepaīsymā tuo pažeīdzīant arbitražo reglamentavīmo princīpus, prīpažīntus teīses doktrīnoje ir ītvirtīntus daugelio pažangīu valstybiu īstatymuose. Taīgi, asmenu teīsiu ir interesu sprendzīant gīnčus arbitraže Latvījoje problematika turi būti analīzuojama.

Atsižvelgdama ī īškīlusias aktualias problemas, Latvījos Respublīkos teīsingumo ministerīja parengē Arbitražo teīsmu īstatymo projektā<sup>25</sup> (īstatymo projektas), kuris īš esmēs pakeīs šīuo metu galīojančiu CPI numatytas arbitražo proceso taīsykles. Visa tai patvirtīna šīos disertacījos temas aktualumā ir jos mokslīnē svarbā teīses teorījai ir praktīkai.

### **Mokslō darbo tikslas**

Šīos disertacījos tikslas – īšanalīzuoti arbitražo instituto teīsinē prīgimtī, jos vietā Latvījos teīses sistemoje, arbitražo reglamentavīmo raidā ir, galīausiai, remīantis šīuo tyrimu, nustatyti pagrīndīnes tolesnio arbitražo instituto teīsinio reglamentavīmo tobulīnīmo Latvījoje sritis bei pateikti pasiūlymus.

<sup>24</sup> Žukova G. Šķīrējtiesu regulējums Latvījā: atsevišķī problēmījautājumi. Grām.: *Civilprocesa aktuālie jautājumi. 2007.gada zinātnīskās konferences materiālu krājums*. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. Kačevska I. Tiesības uz taisnīgu tiesu un šķīrējtiesas institūts, *Likums un Tiesības*, 2006. 8. sēj. Nr. 5 (81). Kačevska I. Valsts pārvaldes īestādes pilnvaras slēgt starptautīsku šķīrējtiesas līgumu : problēmas un risinājumi. *Likums un Tiesības*, 2004., Nr. 11(63).; Rasnačs L. Tiesības uz taisnīgu tiesu un to nozīme šķīrējtiesu jurīsdīkcījā. *Likums un tiesības* (5) 2008.

<sup>25</sup> Likumprojekts *Šķīrējtiesu likums*, īzsludināts 2007 10 18. Valsts sekretāru sanāksmē ar Nr.VSS-1513. Žr. internete adresu: [<http://www.mk.gov.lv>] Paskutinī kartā prīsījungta 2008 m. rugšējo 5 d.

## **Mokslo darbo uždaviniai**

Tyrimo uždaviniai:

- 1) Arbitražo įtvirtinimo ir raidos, taip pat jo istorinių aspektų atskleidimas ir išnagrinėjimas;
- 2) Arbitražo susitarimo teisinio pobūdžio, jam taikomų teisės aktų, esminių arbitražo susitarimo elementų ir jo teisinių pasekmių aptarimas;
- 3) Pagrindinių arbitražo proceso požymių, arbitrų statuso, procesinių arbitražo ypatybių analizė;
- 4) Arbitražo sprendimų teisinio pobūdžio, jų galiojimo ir teisinių pasekmių, jų apskundimo ir privalomo vykdymo atskleidimas.
- 5) Pagrindinių arbitražo raidos Latvijoje tendencijų atskleidimas.

## **Tyrimo objektas**

Šios disertacijos tyrimo objektas – arbitražas ir jo reglamentavimo raida.

**Ginamieji disertacijos teiginiai** remiasi autoriaus pasiūlyta prielaida, kad dabartinio CPI D dalyje įtvirtinta norminė bazė yra nepakankamai išvystyta asmens teisėms ir interesams apginti ginčus sprendžiant Latvijos arbitražo teismuose ir klaidos taikant atitinkamas normas yra daromos dėl nepakankamai išvystytos teorinės bazės bei vieningos teismų praktikos trūkumo.

**Teorinis ir praktinis tyrimo naujumas.** Teorinis ir praktinis tyrimo naujumas glūdi pirmą kartą atliktame arbitražo instituto Latvijoje moksliniame nagrinėjime; tyrime iš esmės gvildinama ligi šiol moksliniu lygiu nenagrinėta informacija. Teoriniu požiūriu naujos yra tyrimo autoriaus išvados atskleidžiančios arbitražo Latvijoje sampratą ir bruožus bei pasiūlymai, pateikti tyrimo analizėje.

Praktiniu požiūriu tyrimas yra naujas tuo, kad jame vertinama plati teismų ir arbitražo teismų jurisprudencija, pateikiamos išvados, kurios gali tapti pagrindu vystant geresnės kokybės arbitražo jurisprudenciją ir ją tobulinant ateityje. Tyrime analizuojamas teisinis arbitražo instituto reglamentavimas – tai gali padėti geriau suprasti ir plėtoti arbitražą. Pasiūlymai disertacijoje pateikiami atsižvelgiant į būtinas teisės aktų pataisas.

## **Tyrimo struktūra**

Disertaciją sudaro keturi skyriai. Disertacijos 1 skyriuje nagrinėjamos arbitražo ištakos, jo samprata, ginčų sprendimo būtinybė ir arbitražo reglamentavimo raidos tendencijos. 2 skyriuje analizuojamas šalių susitarimas perduoti ginčų sprendimą arbitražui. 3 skyriuje nagrinėjamas pasiruošimas arbitražo procesui ir ginčų sprendimo arbitraže procesas, o 4 skyrius skirtas arbitražo sprendimams ir probleminiams su jų vykdymu susijusiems klausimams.

Šioje disertacijoje pateikiami pasiūlymai arbitražo problemoms spręsti. Tyrimo duomenys, išvados ir pasiūlymai gali būti panaudoti ateityje rengiant teisės aktų projektus, nustatant ir

įgyvendinant atitinkamas su arbitražu susijusias priemones, o tai, savo ruožtu, neabejotinai turėtų sudaryti geresnes sąlygas ginčams spręsti.

**Praktinė disertacijos reikšmė.** Tyrimo duomenys įtraukti į Latvijos policijos akademijos kursą „Civilinis procesas“ ir turi būti parengtas atskiras kursas „Arbitražas“. Tyrimo rezultatai gali būti panaudoti nagrinėjant ginčus arbitražuose.

**Teorinės ir praktinės tyrimo išvados** aptartos, priimtos ir patvirtintos Lietuvos Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros posėdyje. Tyrimo išvados paskelbtos tiriamuosiuose straipsniuose ir aptartos mokslinių tyrimų konferencijose.

#### **Ankstesnių tyrimų apžvalga**

Kadangi Latvijos arbitražo teorija ir praktika tiriamuosiuose straipsniuose nėra išsamiai išanalizuota, autoriaus galimybės polemizuoti su kitais autoriais dėl teorinių ir praktinių arbitražo aspektų yra ribotos.

Šiame tyrime naudoti straipsniai ir tyrimų duomenys tokių Latvijos autorių kaip *Torgāns K., Žukova G., Kačevska I., Rozenbergs J.*, kurie nagrinėjo su arbitražu susijusius klausimus, reglamentavimo problemas ir teisės normų tobulinimo aspektus. Autorius naudojosi ir savo publikacijomis, susijusiomis su šio tyrimo dalyku.

*Bukovskis V.* ir *Pommers A.*, Latvijos prieškarinio laikotarpio procesinių klausimų specialistų, išvadamis šiame tyrime taip pat remtasi nagrinėjant arbitražo reglamentavimą ir aptariant bei tikslinant susijusius teorinius klausimus.

Šiame tyrime remiamasi pasaulyje pripažintų arbitražo mokslininkų *Foucguard P., Gaillard E., Goldman B., Redfern A., Hunter M., Курочкин С.А., Ярков В.В., Скворцов О.Ю., Носырева Е.И.* ir kt. monografijomis ir straipsniais.

Kadangi nėra būtinas arbitražo proceso centrinis reguliavimas taikant itin detalias ir išsamias teisės normas kaip bendrosios kompetencijos teismų proceso atveju, tam tikra procesinių klausimų dalis palikta pačių arbitražo teismų savireguliacijai. Taigi, siekiant nustatyti tikslų ir uždavinių, šioje disertacijoje analizuojami ir apžvelgiami net tik didelės apimties norminiai aktai, bet ir kelių arbitražo teismų arbitražo taisyklės bei šaltiniai, kurie yra itin aktualūs gvildenant konkrečius klausimus.

Kadangi nagrinėjant arbitražo klausimus, ypač svarbūs yra bendrosios jurisdikcijos teismų sprendimai, šioje disertacijoje daug dėmesio skirta bendrosios jurisdikcijos teismų jurisprudencijos analizei.

#### **Disertacijos metodologija**

Disertacijos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti buvo naudojami empiriniai ir teoriniai mokslinių tyrimų metodai.

Pagrindinis empirinis tyrimo metodas – dokumentų analizė. Šiuo metodu nagrinėti Latvijos ir užsienio teisės aktai, Latvijos ir užsienio mokslininkų tiriamosios studijos, mokslinių konferencijų medžiaga ir straipsnių rinkiniai, periodiniai leidiniai ir teorijos šaltiniai, statistinių duomenų rinkiniai, interneto šaltiniai, kita viešai prieinama informacija bei teismų praktika, Latvijos AT nutartys, Latvijos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai ir kiti procesiniai dokumentai.

Tarp teorinių metodų paminėtini lyginamasis, istorinis, sociologinis, dedukcinis, indukcinis, loginis metodai.

Lyginamosios teisės tiriamasis metodas buvo naudojamas lyginant teisės normas ir institutus Latvijos istorinėje bei šiuolaikinėje teisės sistemose, taip pat atliekant arbitražo sampratos skirtingais laikotarpiais palyginimą. Istorinis metodas taikytas nagrinėjant skirtingus teisės šaltinius, specifinius teisės institutus ir atskiras teisės normas. Nagrinėjama medžiaga istoriniu aspektu buvo analizuojama siekiant nustatyti, kaip ir kas turėjo įtakos tam tikro reglamentavimo turiniui, nagrinėjant teisės doktrinos pokyčius. Sociologinis metodas buvo taikomas teisės normų ir institutų tyrimui atsižvelgiant į visuomeninio gyvenimo raidą ir šiuolaikinės visuomeninės kultūros reikalavimus. Dedukcinis metodas taikytas bendrųjų teisinių aspektų analizėje darant specifines (konkrečias) išvadas, o indukcinis metodas – nagrinėjant konkrečius teisėtvarkos institucijų veiksmus, analizuojant klaidų priežastis bei apibendrinant praktines išvadas, jas perkeliant į teisės dogmatiką. Tyrime taip pat buvo naudojamas ir loginis arba išvadų darymo pagal analogiją metodas. Jis padėjo apjungti indukcinį ir dedukcinį metodus. Pagal analogiją padarytos išvados remiantis žinomais atskirais požymiais ir dar nežinomais galimai įmanomais atskirais požymiais.

Disertacijoje išnagrinėti klausimai ir problemos leidžia pateikti keletą naujų teorinių išvadų, susijusių su arbitražu Latvijoje ir su reglamentavimo praktinio taikymo aspektais.

## DISERTACIJOS STRUKTŪRA

Šią daktaro disertaciją sudaro įžanga, ankstesnių tyrimų apžvalga, tyrimo metodologija, keturi skyriai, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

Disertacijos **I skyriuje** „*Arbitražo samprata, jo teisinė prigimtis ir istorinis požiūris*“ aptariamos pagrindinės arbitražo sąvokos, jo pradžios ir raidos dinamikos klausimai. Šiame skyriuje autorius analizuoja ir atskleidžia arbitražo Latvijoje pradžią ir raidą. Šiame skyriuje nagrinėjamos arbitražo teismų reglamentavimo reformos ir jų pasekmės. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Latvijoje sparčią arbitražo teismų raidą sąlygojo naujojo Civilinio proceso įstatymo priėmimas bei ekonomikos vystymasis: didėjo ne tik sudaromų sandorių rūšių ir atvejų skaičius, bet ir arbitražo teismų skaičius ir šiuo metu iš viso yra 175 arbitražo teismai.

Savo darbe arbitražo teismai nuolat susiduria su teisinių santykių reglamentavimo trūkumais, iškylančiais nagrinėjant bylas ir sprendžiant ginčus. Per arbitražo teismų dešimt veiklos Latvijoje metų iškelta daug problemų. Teisinio reglamentavimo trūkumai, neefektyvus arbitražo teismų darbas yra susiję su nepakankamai išvystyta teorine baze bei vieningos teismų praktikos nebuvimu. Arbitražo teismų praktikai ir jų raidai neigiamos įtakos turėjo ir teisės tradicijų nebuvimas ginčus sprendžiant arbitražo teismuose. Be to, arbitražo teismų raidai ypač svarbus buvo alternatyvių civilinių ginčų sprendimo metodų įdiegimas, valstybės ir arbitražo teismų bendradarbiavimo remiantis naujausiomis teisės mokslo išvadamis modelis, harmoningas jurisdikcijos reglamentavimas ir aiškus arbitražo teismų kompetencijos nustatymas.

Šiame skyriuje taip pat aptariami arbitražo raidos nuo seniausių laikų iki dabar istoriniai aspektai. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad arbitražo teismai, kaip viešosios jurisdikcijos forma, egzistavo daug seniau nei atsirado valstybės jurisdikcija.

Pagal teismų sistemą arbitražo teismai nėra Latvijos teismų sistemos dalis. Arbitražo teismai – tai specifinė institucija, savita dėl ginčų sprendimo pokyčių ir nevalstybinių institucijų vykdomo ginčų sprendimo specifikos.

Atkreipiamas dėmesys, kad pastaraisiais metais arbitražo teismuose pastebima „juridizavimo“ tendencijos požymių, rodančių norą arbitražo teismus pernelyg reglamentuoti. Ši tendencija - neigiama, nes ji nėra grindžiama teisine arbitražo teismų prigimtimi. Arbitražo teismai yra privataus pobūdžio, kadangi juos sudaro pačios civilinių teisinių santykių šalys; valstybė jų sudaryme ir veikloje nedalyvauja, apsiribodama tik bendrųjų norminių aktų dėl jų sąrangos ir funkcionavimo priėmimu.

Arbitražo normų taikymo praktikos formavimas – sudėtingas procesas, kuriuo siekiama užtikrinti labai atsargų požiūrį į šį ypatingą jurisdikcijos institutą, turint omenyje, kad vienokia arba

kitokia kryptis gali turėti didelės įtakos Latvijos verslo bendruomenės bei jų užsienio partnerių suinteresuotumui naudotis tarptautinėmis arbitražo galimybėmis Latvijos teritorijoje sprendžiant savo ginčus, kylančius iš tarptautinių santykių.

Be to, pažymėtina, kad dabartiniu reglamentavimu linkstama reguliuoti ginčų sprendimo klausimus šalies viduje, mažiau dėmesio skiriant galimybių Latvijai tapti tarptautinių ginčų sprendimo centru sudarymui.

Disertacijos **II skyriuje** „*Susitarimas ginčų sprendimą perduoti arbitražui*“ analizuojamas šalių susitarimas ginčų sprendimą perduoti arbitražui.

Autorius pagrindžia ginčo teisinių santykių bei šalių susitarimo perduoti ginčus spręsti arbitražui procesinę svarbą, pateikia reikalavimų arbitražinio susitarimo formai ir turiniui, Latvijos teisės aktų raidos dinamikos analizę.

Susitarimas perduoti ginčą spręsti arbitražo teismui aptariamas kaip privatinės teisės aktas ir, kaip sutarties porūšis, jis užima ypatingą vietą privatinėje teisėje. Disertacijoje pagrindžiama, kad šis susitarimas negali būti vertinamas vien kaip civilinė teisinė sutartis, kadangi jis nesukuria jokių civilinių teisių ir pareigų. Argumentuojama, kad susitarimas dėl ginčų sprendimo arbitraže turi būti vertinamas atskirai nuo civilinių teisinių sutarčių, tačiau tai neatmeta civilinės teisės taikymo jo reglamentavimui galimybės. Tai lemia ypatinga civilinės teisės, istoriškai tapusios privatinės teisės sistemos pagrindu, reikšmė.

Šiame skyriuje autorius taip pat daug dėmesio skiria nepilnoms arbitražo išlygoms, vadinamoms „patologinėmis arba defektyviomis arbitražo išlygomis“. Disertacijoje atkreipiamas dėmesys į praktikos nenuoseklumą vertinant arbitražines išlygas ir pateikiami pasiūlymai, kuriais siekiama stabilizuoti praktiką. Ypatingas dėmesys skiriamas vartotojų teisių ginčus sprendžiant arbitraže klausimams.

Pabrėžiama, kad pagal šiuolaikines tarptautinės arbitražo teisės tendencijas siūloma išplėsti sąvokos „rašytinis“ reikšmę komerciniame arbitraže, nereikalaujama, kad arbitražinis susitarimas būtų abiejų šalių pasirašytas – svarbiausia, kad būtų tokio susitarimo įrodymų. Tačiau Latvijoje formuojasi kitokia praktika, pagrįsta formalesniu požiūriu.

Disertacijos **III skyriuje** „*Arbitražo procesas*“ nagrinėjamas pasiruošimas arbitražo procesui ir ginčų sprendimas arbitraže. Šiame skyriuje gvildenami svarbiausi klausimai, susiję su procesinėmis problemomis ne tik arbitražo proceso pradžioje, bet ir tie klausimai, kurie lieka aktualūs iki proceso pabaigos. Analizuojamas šiuo metu galiojantis reglamentavimas, kuriuo nustatomos arbitražo teismo sudarymo procedūros, teisės aktų reikalavimai, kuriuos turi atitikti kandidatas į arbitrus, nagrinėjami skirtingi požiūriai ir kriterijai.

Disertacijoje apibūdinamos ginčų kategorijos, kurios negali būti nagrinėjamos arbitražo teismuose: galinčios pažeisti asmens, kuris nėra susitarimo dėl arbitražo šalis, teises arba interesus,

nes tokia susitarime vienintelė šalis yra Valstybė arba vietos savivaldos institucija; galinčios turėti įtakos Valstybės arba vietos savivaldos institucijų teisėms; susijusios su Civilinių įrašų registru; susijusios su prižiūrimų ir globojamų asmenų teisėmis bei pareigomis arba su įstatymo saugomais jų interesais; susijusios su teisės į nekilnojamąjį turtą įteisinimu, pakeitimu arba nutraukimu, jei tarp ginčo šalių yra asmuo, kurio teisės įgyti turtą nuosavybės teise, jį valdyti arba juo disponuoti yra apribotos įstatymo; susijusios su asmenų iškeldinimu iš gyvenamųjų patalpų; susijusios su darbuotojų ir darbdavių ginčais, jei ginčas kilo sudarant, keičiant, nutraukiant arba vykdant darbo sutartį; taikant arba perkeltant norminių aktų nuostatas, kolektyvines darbo sutartis arba darbo tvarkas (asmeninių darbo teisių ginčo atveju); susijusios su teisėmis ir pareigomis asmens, kuris, prieš paskelbiant arbitražo teismo sprendimą, yra paskelbiamas nemokiu, bei susijusios su bylomis, nagrinėjamos ypatingą nagrinėjimo tvarka.

Disertacijoje analizuojami šaltiniai, susiję su arbitražo teismais: vietinio pobūdžio teisės šaltiniai, tai yra, tie, kuriuos nustato pati organizacija jos įsteigtos nuolatinės arbitražo institucijos veiklai reguliuoti (pvz., taisyklės, nuostatos, darbo tvarkos taisyklės) bei aukštesnio lygmens teisės šaltiniai, pvz., įstatymai, reglamentuojantys arbitražo procesą. Ginčo sprendimui ne mažiau svarbios pačių šalių nustatytos ginčų sprendimo taisyklės.

Autorius pabrėžia, kad ginčo sprendimo ir sprendimo priėmimo procesas pačiame arbitražo teisme nėra toks griežtas palyginti su atitinkama procedūra bendrosios kompetencijos teisme. Svarbiausi požymiai, kuriais arbitražo procesas skiriasi, yra tai, kad arbitražo proceso šalys gali nepriklausomai nustatyti nagrinėjimo proceso taisykles. Išsprendus ginčą, arbitražo teismui nėra taikomos jokios formalios nuostatos, kurios yra būdingos byloms bendrosios kompetencijos teismuose. Tačiau ginčo sprendimo taisyklės, arbitražo teisme nustatytos pačių šalių, negali prieštarauti teisėje įtvirtintiems imperatyvaus pobūdžio reikalavimams.

Disertacijoje analizuojamos svarbiausios proceso problemos, arbitražo teismų praktikoje išskylančios dėl ginčų sprendimo reglamentavimo: ginčų sprendimo vieta, klausimai, susiję su ieškinio pateikimu ir atsiliepimu į ieškinį, priešieškiniu, ieškinio užtikrinimo priemonių taikymu, įrodymu pateikimu, t.t.

Disertacijos **IV skyrius** „*Arbitražo sprendimai ir jų vykdymas*“ skirtas arbitražo sprendimams ir probleminiams jų vykdymo klausimams.

Autorius pateikia sudėtinę šio instituto analizę ir akcentuoja jo pagrindinį skirtumą nuo bendrosios kompetencijos teismų sprendimų.

Aptardamas privalomo arbitražo sprendimų pobūdžio klausimą, autorius daro išvadą, kad savanoriško vykdymo principas įstatyme yra įtvirtintas kaip šalių pareiga. Tačiau pareiga negali būti grindžiama vien šalies geranoriškumu. Arbitražo sprendimo vykdymą sustiprina sankcija – galimas privalomas vykdymas. Taigi, teisės aktuose deklaruojamas savanoriško vykdymo principas,

įtvirtintas kaip šalių pareiga, nėra tikslus. Šiuo atveju labiau tinkama kalbėti ne apie moralinę pareigą vykdyti arbitražo sprendimą, bet apie teisinę pareigą.

Procesas, kuriuo nustatomas privalomas arbitražo sprendimo vykdymas, savo pobūdžiu yra papildomas procesas. Jei pagrindiniame procese yra nagrinėjami ir sprendžiami esminiai teisiniai šalių santykiai (bylas nagrinėjant arbitraže), tokiu atveju procesinio pobūdžio klausimai yra nagrinėjami papildomame procese. Privalomo arbitražo sprendimo vykdymo institutas iš esmės yra panašus į arbitražo sprendimų ginčijimo institutą. Abu šie institutai – tam tikra kontrolė, kurią bendrosios kompetencijos teismai vykdo arbitražo sprendimų atžvilgiu.

Kompetentingas valstybės teismas, sprendžiantis vykdomojo rašto dėl priverstinio arbitražo sprendimo vykdymo išdavimo klausimą, neturi teisės abejoti arbitražo teismo nustatytais faktais ir juos iš naujo nagrinėti, taip pat negali naujai vertinti tų esminių teisinių santykių, kurie buvo arbitražo proceso pagrindas. Bendra šios tarpusavio santykių sistemos tendencija pasireiškia tame, kad, kaip taisyklė, išduodamas vykdomąjį raštą, kompetentingas valstybės teismas turi teisę peržiūrėti tik formalius arbitražo proceso aspektus. Peržiūredami arbitražo sprendimus, bendrosios kompetencijos teismai pagrindinį dėmesį skiria tiems sprendimams, kuriuose garantuojami tam tikri minimalūs proceso šalių teisių užtikrinimo standartai (teisė dalyvauti teismo posėdžiuose, teisė būti išklausytam, t.t.). Tik laikantis šių nuostatų arbitražo procesas gali būti iš tiesų nepriklausomas nuo bendrosios kompetencijos teismų proceso ir atitinkamai garantuoti stabilumą sprendimų, pasiektų nagrinėjant tuos ginčus, kurie perduoti spręsti arbitražo teismui.

Šiame skyriuje aptariamos prielaidos ir mechanizmai arbitražo sprendimams apskūsti. Arbitražo sprendimų apskundimo institutas pats savaime yra bendrųjų arbitražo proceso nuostatų išimtis ir gali būti taikomas tik tais atvejais, kai tai yra konkrečiai numatyta įstatymo.

Ši sąlyga yra labai svarbi, kadangi ji neleidžia pažeisti įstatymo įtvirtintos sistemos, kištis į arbitražo teismo veiklą, iš naujo vertinti įrodymų bei nagrinėti arbitražo sprendimo ir pačios bylos iš esmės. Net ir tuo atveju, jei arbitražo teismas padarė materialinės teisės normų taikymo klaidą arba neteisingai įvertino pateiktus įrodymus, kompetentingo valstybės teismo teisėjas neturi teisės tokio sprendimo panaikinti.

**Išvados ir rekomendacijos.** Autorius pristato šiuos ginamus teiginius, pateikiamus išvadų ir pasiūlymų forma.



## PAGRINDINIAI REZULTATAI IR IŠVADOS

Remiantis disertacijoje atliktu tyrimu, padarytos šios išvados ir pateikti šie pasiūlymai:

1. Civilinio proceso įstatymas reglamentuoja visus pagrindinius klausimus, susijusius su arbitražo teismų veikla bei priimtų arbitražo sprendimų vykdymu. Tačiau šio teisės akto buvimas nepanaikina visų teisinių problemų, su kuriomis susiduriama tikrovėje sprendžiant ginčus Latvijos arbitraže.
2. Latvijos arbitražo reglamentavimas išreiškia principus, kurie atitinka pagrindines UNCITRAL pavyzdinio įstatymo gaires. Tačiau dabartinis arbitražo reglamentavimas neužtikrina šiuolaikinės ir gerai veikiančios teisinės struktūros ne tik nacionaliniams, bet ir tarptautiniams arbitražo procesams.
3. Pačios svarbiausios naujausios arbitražo Latvijoje tendencijos yra susijusios su Latvijos arbitražo teisės reforma, arbitražo ir valstybės teismų praktika bei svarbiomis doktrininėmis ir propagavimo priemonėmis.
4. Teisinio arbitražo reglamentavimo objektas – santykiai privatinės teisės srityje (*arbitražo susitarimo sudarymas, ginčo sprendimo nuostatų nustatymas, t.t.*) ir viešosios teisės srityje (*arbitražo sprendimų apskundimas, privalomas vykdymas, t.t.*). Kompleksinio minėtų santykių reglamentavimo viename teisės akte (CPI) tikslingumą lėmė ne objektyvus šių santykių vienuarūšiškumas, o šių santykių glaudi, neatskiriama tarpusavio sąsaja.
5. Tendencija pernelyg reglamentuoti arbitražo teismo veiklą yra neigiamo pobūdžio, kadangi tai nesuderinama su arbitražo teismų teisine prigimtimi. Arbitražo teismai yra privataus pobūdžio, kadangi juos sudaro pačios civilinių teisinių santykių šalys. Valstybė jų sudaryme ir veikloje nedalyvauja, apsiribodama tik bendrųjų jų sudarymo ir veiklos taisyklių nustatymu.
6. Arbitražo teismai, nebūdami jurisdikcijos institucijomis, patys yra jurisdikcijos mechanizmai, kuriuos nustato privatūs subjektai, siekdami reguliuoti ir spręsti civilinius ginčus Tokioje sistemoje arbitražo teismai nėra pavaldūs bendrosios kompetencijos teismų sistemai.
7. Dabartinė arbitražo reglamentavimo tendencija – plėsti, o ne riboti arbitražo jurisdikciją sprendžiant ginčus, todėl:
  - reikėtų patikslinti ginčų, kurie yra perduodami nagrinėti arbitražo teismams, kategorijas; neturėtų būti pritariama visiškam draudimui nagrinėti vartotojų skundus ir skundus, susijusius su asmenų iškeldinimu iš gyvenamųjų patalpų.

- rekomenduojama plėsti valstybės veiklą garantuojant (užtikrinant) arbitražo teismų veiklos teisėtumą, sudarant galimybes ginčyti arbitražo sprendimus. Ginčijimas – tai procedūra, pagal kurią arbitražo skundas yra vertinamas pagal tokius kriterijus, kurie yra susiję su arbitražo teismo sudarymo teisėtumu, ginčo atitikimu kompetencijai, šalių galimybei išreikšti savo argumentus ir t.t.

8. Šiuo metu Latvijos įstatymų leidėjas yra numatęs tik institucionalizuotų arbitražo teismų sprendimų privalomą vykdymą. Tai skatina nykti *ad hoc* arbitražo teismus.

9. Pabrėždamas problemas ir tendencijas, susijusias su arbitražo teismų reglamentavimu, autorius laikosi nuomonės, kad Latvijoje yra būtinos norminių aktų pataisos ir šiuo požiūriu autorius rekomenduoja šiuos reglamentavimo patobulinimus:

9.1. Šiuo metu teisė sudaryti pagrindinę sutartį nereiškia teisės sudaryti susitarimą dėl arbitražo, todėl būtina CPI 492 straipsnio 5 dalį išdėstyti taip: *„Teisė sudaryti pagrindinę sutartį reiškia teisę sudaryti arbitražinius susitarimus dėl teisių ir pareigų, kylančių iš pagrindinės sutarties.“*

9.2. Šiuo metu arbitražo procese nėra ieškinio užtikrinimo galimybės. CPI 523 straipsnyje turi būti numatyta, kad bendrosios kompetencijos teismas turi teisę užtikrinti arbitražo teismų jurisdikcijos ieškinius ne tik iki ieškinio pareiškimo arbitražo teismui, bet ir vėliau.

9.3. Atsižvelgiant į tai, kad tam tikrais atvejais arbitrai yra arti etikos taisyklių pažeidimo, būtina numatyti, kad nuolatinė arbitražo institucija turi patvirtinti arbitrų etikos kodeksą. Etikos kodekso pavyzdines normas turi parengti Teisingumo ministerija, bendradarbiaudama su arbitražo teismų organizacijomis.

9.4. Siekiant užtikrinti arbitražo procedūros procesinį efektyvumą, būtina išdėstyti CPI 504<sup>1</sup> straipsnį taip: *„Arbitras, kuris neatlieka kokių nors įsipareigojimų, kylančių dėl šio paskyrimo, arba neatlieka jų laiku, šalims yra atsakingas už visus nuostolius, sukeltus dėl jo kaltės arba vėlavimo“.*

9.5. Turi būti patobulintas CPI 518 straipsnis, numatant, kad prašymas taikyti žodinę procedūrą arbitražo teismui turi būti pateikiamas per terminą, kuris yra nustatytas skundui pateikti, kadangi pagal dabartinį reglamentavimą dėl žodinės procedūros leidžiama kreiptis bet kuriuo metu iki sprendimo paskelbimo, o tuo gali būti piktnaudžiaujama siekiant vilkinti arbitražo procesą.

9.6. CPI nenustato apimties, kuria tarp šalių paskirstomos advokato pagalbos arbitražo procese išlaidos, todėl CPI 530 straipsnio 2 dalies 11 punktą turi būti patobulintas, nustatant, kad turi būti atlygintina faktinė išlaidų advokato pagalbai suma, tačiau neviršijant 20 proc. priteistos ieškinio sumos ir nefinansinio pobūdžio ieškiniams.

9.7. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Latvijoje neįtvirtinus ir nesuformavus mediacijos, kaip nepriklausomos ginčų sprendimo formos, teismas ir arbitražo procesas ir toliau bus laikomas tinkamiausia bet kokio pobūdžio nesitarimų sprendimo forma. Todėl iki ginčo nagrinėjimo arbitražo teisme taip pat turi būti sudaryta galimybė pasinaudoti mediacija. Autorius siūlo papildyti CPI 487 straipsnio 3 dalį taip: *„Arbitražo teismas turi atsisakyti priimti ieškinį, jei šalys įstatymo nustatyta tvarka susitarė jam perduoti ginčą, kuris yra mediacijos procedūros sutarties dalykas, ir jei šalys mediacijos procedūra nepasinaudojo per sutartyje dėl mediacijos procedūros nustatytą terminą ir šis terminas dar nėra pasibaigęs arba tuo atveju, kai sutartyje dėl mediacijos procedūros nėra nustatytas joks terminas mediacijos procedūros pabaigai, po vienos šalies pasiūlymo kitai šaliai spręsti ginčą mediacijos procedūra dar nėra praėjęs vienas mėnuo.“*

## MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĀRAŠAS

1. Kronis I. Arbitražo reglamentavimo Latvijoje tendencijos ir perspektyvos (orig. Šķīrējtiesu regulējuma attīstības tendences un perspektīvas Latvijā). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr.1 (46) 2009, p. 55 - 60.
2. Kronis I. Alternatīvus civilinių ginčų sprendimas (orig. Civiltiesisko strīdu alternatīvs risinājums). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr.3 (36) 2006, p. 58 - 63.
3. Kronis I. Arbitražinis susitarimas Latvijoje: problemas ir sprendimai (orig. Šķīrējtiesas līgums Latvijā: problēmas un risinājumi). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr.2 (35) 2006, p. 65 - 76.
4. Kronis I. Arbitražo teismo kompetencija Latvijoje (orig. Šķīrējtiesu kompetences problemātika Latvijā). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr.1 (34) 2006, p. 62 - 66.

## KONFERENCIJOS

1. Arbitražo reglamentavimo Latvijoje tendencijos ir perspektyvos (orig. Šķīrējtiesu regulējuma attīstības tendences un perspektīvas Latvijā). Konferencija „Dabartinės civilinio proceso problemas. 2007 – 2008 metai“, vykusi 2008 m. spalio 8 d. Rygoje. Konferenciją organizavo Latvijos Respublikos teisingumo ministerija.
2. Neteisėtų veikų nagrinėjimas Latvijos arbitražuose (orig. No neatļautas darbības izrietoša prasījuma izskatīšana Latvijas šķīrējtiesās): Pranešimas mokslinėje – praktinėje konferencijoje, vykusioje 2005 m. gegužės 25 d. Rygoje. Konferenciją organizavo Latvijos policijos akademijos Civilinės teisės katedra. Informacija pateikiama: Diskusijos dėl delikto skirtumų baudžiamojoje ir civilinėje teisėje (orig. Spriež par delikāta norobežošanu krimināltiesībās un civiltiesībās). *Latvijas Vēstnesis*, 2005 05 31, Nr.20 (375).

## GYVENIMO APRAŠYMAS

Ivars Kronis gimė 1980 m. kovo 29 d. Rygoje, Latvijoje

Tel.: + 371 29466433, el. paštas: *ivars.kronis@kroniskronis.lv*

### **Išsilavinimas:**

- 2005 – 2009 m. Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros doktorantas.
- 2007 m. baigė Rygos aukštąją teisės mokyklą, Tarptautinės ir Europos teisės magistro laipsnis (LL.M).
- 2005 m. baigė Latvijos policijos akademiją, Civilinės teisės magistro laipsnis (Mg.iur.).
- 2003 m. baigė Latvijos policijos akademiją, socialinių mokslų (teisės krypties) bakalauras (Dipl.iur.).

### **Profesinė patirtis:**

- 2006 m. – Advokatų kontoros „Kronis & Kronis“ advokatas
- 2004 m. – Latvijos policijos akademijos Civilinės teisės katedros dėstytojas
- 2004 – 2006 m. – Rygos nuolatinio arbitražo teismo arbitras
- 2004 m. – Sertifikuotas bankroto administratorius
- 2002 – 2005 m. - AS „Maju serviss KSA“ valdybos narys teisės klausimais
- 2000 – 2002 m. - LLC „Rodenpois“ teisininkas
- 1999 – 2004 m. – Rygos Teikas vidurinės mokyklos visuomenės mokslų mokytojas

### **Narystė profesinėse organizacijose:**

- 2006 m. – Latvijos advokatūra
- 2004 m. – Latvijos sertifikuotų bankroto administratorių asociacija

## THE MAIN FEATURES AND DEVELOPMENT TRENDS OF CONTEMPORARY COMMERCIAL ARBITRATION IN LATVIA

### Summary

#### Scientific novelty of the thesis and relevance of the topic

*"The right to freely enjoy property, for example, by entering into civil contracts also ensues from the property right guaranteed by the Satversme (Constitution). This principle of the civil liberty would be restricted if parties to the agreement did not have the possibility of reaching an agreement on the content of the contract acceptable for them, inter alia, providing for the possibility of dispute resolution in arbitration court with the purpose of enjoying advantages of this solution."*<sup>1</sup>

The following sayings *Si malorum causa bellum est, erit emendatio pax* (Latin – War is the cause of evil while peace serves to prevent evil)<sup>2</sup> and *Melior tutiorque est certa pax quam sperta victoria* (Latin – Safe peace is better and safer than the expected victory) have been in use already since ancient times.<sup>3</sup> These rules are found also in the Latvian culture as a proverb: *"Peace feeds while unrest destroys"*.<sup>4</sup>

In its turn, an opinion prevailed in the German culture that rights had a divine origin as God guided and determined human destinies.<sup>5</sup> This view contained the idea that man in court depended on God's will. In other words, no party to the dispute can know in advance in whose favour court will pronounce the judgement. That is why the procedure of conciliation is a tool that we have inherited already from our ancestors and it should not be forgotten in resolving disputes nowadays.

Since ancient times, already long before the state and rights developed for various peoples, human life was constantly knit with conflict situations and disputes that some arbiter had to resolve. The *"arbitrating"* institution did not necessarily have to be a formal court institution or a judge endowed with special authority. It could be the meeting of the tribe, the chieftain and elders of the

---

<sup>1</sup> Thesis 8.1 of conclusion of judgement of the Constitutional Court of the Republic of Latvia of 17 January 2005 in the case No. 2004 – 10 – 01 "On compliance of paragraph 3 of part one of Article 132 and paragraph 6 of Article 223 of the Civil Procedure Law with Article 92 of the Republic of Latvia Constitution". Available on the internet at: [<http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtj>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>2</sup> Talpāne N. *Vārdi māca, piemēri aizrauj*. Latīņu spārnotie teicieni. Rīga : Zvaigzne ABC, 2001. 112. lpp.

<sup>3</sup> Ibid., p. 67.

<sup>4</sup> Latviešu sakāmvardu datorfonds. Available on the internet at: [<http://www.lfk.lv/sakamvardi/066.htm>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>5</sup> Līcis A. Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Mācību līdzeklis tiesību zinātņu studentiem. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2003, 12. lpp.

tribe, wise men and, in general, any person – a neighbour, the first person met on the road – who was capable of resolving the disputable issue.<sup>6</sup>

The problem of an efficient and speedy dispute resolution exists to date and it is constantly discussed in the systems of law in various countries of the world. In this respect Francis Bacon (*Francis Bacon*), a legal philosopher, has said the following: "In most part it is better to reach an agreement orally than in writing and with the help of a third party – a mediator – than to do it oneself."<sup>7</sup> Thus a third party is necessary to help find a solution to a dispute.

Litigation is a more traditional and customary form for resolving civil disputes, however, civil disputes may be resolved not only by state court institutions listed in the Law on Judicial Power of the Republic of Latvia,<sup>8</sup> but also out of court, i.e., in an alternative manner. Alternative dispute resolution has become one of the most significant policy priorities of the European Union (EU). According to the opinion of the European Commission (EC), no court system is capable of efficiently resolving all conflicts that have arisen in the society only through seeking redress in court.<sup>9</sup>

Upon becoming a member state of the Council of Europe in February 10, 1995,<sup>10</sup> Latvia committed itself to comply with provisions of *Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on Measures Facilitating Access to Justice*, adopted during the 68th session of the Committee of Ministers on 14 May 1981, that stipulated that member states were to undertake measures to promote or stimulate, wherever required, the reconciliation of parties and a peaceful dispute settlement prior to starting any court proceedings or during court proceedings.<sup>11</sup>

One of the forms of alternative dispute resolution is arbitration.<sup>12</sup> In the view of the Committee of Ministers of the Council of Europe, dispute resolution through arbitration is not only admissible but even desirable. Provision IV in *Recommendation No. R (86) 12 of the Committee of*

---

<sup>6</sup> Haritonovs M. *Par tiesām un tiesnešiem*. No krievu val. tulk. I. Feldhūne un I. Rozenštrauha. Rīga : Zinātne, 1979, 5. lpp.

<sup>7</sup> Roney, John H. B. Alternative Dispute Resolution: A Change In Perception, *International Company and Commercial Law Review*, (1999), 10 (11), p. 329.

<sup>8</sup> Par tiesu varu.: LR likums. *Ziņotājs*, Nr. 1, 14.01.1993.

<sup>9</sup> Green Paper on Alternative Dispute Resolution in Civil and Commercial Law, COM (2002) 196 final, p. 5. Available on the internet at: [[www.eu.int/eur-lex/en/com/gpr/2002/com2002\\_0196en01.pdf](http://www.eu.int/eur-lex/en/com/gpr/2002/com2002_0196en01.pdf)] Last visited on September 24, 2009.; See also: Summary of responses to the Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law. Available on the internet at: [[http://www.centar-za-mir.hr/pdf/comments\\_on\\_EU\\_Green\\_Paper.pdf](http://www.centar-za-mir.hr/pdf/comments_on_EU_Green_Paper.pdf)] Last visited on September 24, 2009.

<sup>10</sup> Latvijas un Eiropas Padome. Available on the internet at: [<http://www.coe.lv/index.php?lang=lv&cid=2&sid=1>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>11</sup> Rekomendācijas Nr. R (81) 7 "Par justīcijas pieejamības veicināšanas pasākumiem" pielikuma B daļas trešais punkts. Available on the internet at: [<http://www.coe.lv/tulkojumi.php?id=112>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>12</sup> Arbitration means dispute resolution when persons subject to their agreement, submit or undertake to submit the claim to third party or parties, chosen by them subject to the agreement or appointed in the manner provided by the law, insted of submitting it to the state court. The implication is that commercial matters are necessarily capable of being settled by arbitration under the law of the state concerned, in the sense that the state allows them to be settled by arbitration, whilst it may (or may not) allow other matters (usually disputes arising out of labor or employment as well as consumer claims are declared to be outside the meaning of "commercial") to be settled in that way.

*Ministers of the Council of Europe to Member States Concerning Measures to Prevent and Reduce the Excessive Workload in the Courts* states that governments of member states are invited to consider the possibility “of taking steps, by suitable means and in appropriate cases to make arbitration more easily accessible and more effective as a substitute measure to judicial proceedings”<sup>13</sup>.

The Civil Procedure Law of the Republic of Latvia (CPL)<sup>14</sup> became effective as of 1 March 1999, revoking the Civil Procedure Code of Latvia.<sup>15</sup> Part D of the CPL includes legal norms regulating the operation of arbitration courts. Arbitration courts have always existed in the Latvian law, however, the regulation of arbitration has changed with pronounced differences every time when a new civil procedure law was enacted. Although the enacted law reveals a positive dynamics in the attitude of the state towards the operation of arbitration courts, it does not yet testify that a uniform practice for the hearing the cases in arbitration courts exists in the jurisprudence of Latvia. It is not possible to speak about stability in the practical operation of arbitration courts either. In particular it applies to disputes concerning consumer rights.

Since the moment of the CPL taking effect until 1 April 2009 Part D of CPL was amended six times<sup>16</sup> and it involved 23 of 54 articles. Upon the accession of Latvia to the EU, amendments of 7 April, 2004 significantly changed Part F of CPL where a new chapter 78 was included on the recognition and execution of awards of foreign arbitration courts.

The procedure for the review of cases in arbitration courts should be characterised by stability and constancy. The regular procedure of arbitration courts is prescribed by their rules formulated upon the establishment of the arbitration court. The analysis of rules of Latvian arbitration courts and the scale of amendments made to the said rules gives grounds to conclude that the majority of arbitration courts try to retain their rules of arbitration unchanged thus facilitating the work for attorneys of clients as well as arbitrators. Moreover, upon concluding an agreement on arbitration by parties it is possible to agree on the application of provisions contained in the rules of procedure of an internationally recognised arbitral tribunal or on the application of provisions of the United Nations Commission on International Trade Relations (UNCITRAL).

Unfortunately, the situation in state courts is just the opposite. A single year has not passed that the CPL has not been amended. Thus the procedure for the review of cases in state courts is not as stable and constant as in arbitration courts. Upon concluding long-term agreements entrepreneurs find it more appropriate to reach an agreement on dispute resolution by some specific arbitral

---

<sup>13</sup> Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1986. gada 16. septembra Rekomendācija Nr. R (86) 12 ”Par pasākumiem pārmērīgā tiesu darba apjoma novēršanai un samazināšanai”. Available on the internet at: [<http://www.coe.lv/tulkojumi.php?id=115>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>14</sup> Civilprocesa likums: LR likums [spēkā no 01.03.1999.]. *Latvijas Vēstnesis*, 03.11.1998, nr. 326/330.

<sup>15</sup> Latvijas Civilprocesa kodekss: LR likums. *Ziņotājs*, 24.12.1991, nr. 51, zaudējis spēku no 01.03.1999.

<sup>16</sup> On 29.06.01, 31.10.04, 17.02.05, 07.09.06, 01.11.07 and on 05.02.09.



tribunal where the rules of court are known and acceptable for both parties; parties may be certain that during the resolution of a potential dispute the procedure will be the same as at the moment of concluding their agreement.

The operation of arbitration courts in Latvia over the ten last years has brought many issues to the foreground.<sup>17</sup> The judgement of the Constitutional Court of the Republic of Latvia passed in 17 January 2005 in case No. 2004-10-01<sup>18</sup> recognized the compliance of Article 132 Section 1 Paragraph 3 and Article 223 Paragraph 5 of the CPL to Article 92 of the Constitution of the Republic of Latvia.<sup>19</sup> The court ruled that the disputed articles of the CPL, which provides that the court refuses to accept the claim if the parties have agreed to transfer the dispute to arbitration, as well as the fact that such agreement is ground for termination of proceedings in the court, correspond to the Constitution and has a legitimate target.

Another significant development was the judgment of the Department of Administrative Cases at the Senate of the Supreme Court (SC) on 7 March 2006 concerning the protection of consumer rights and the arbitration clause.<sup>20</sup> The court held that an arbitration cause in contract is unfair if terms and conditions of contract were not discussed and customer has not directly expressed his consent to arbitration clause.

In view of the above as well as the fact that the economic development and growth bring along also an increasingly more rapid circulation of legal relations, arbitration proceedings acquire an increasingly more significant role among other mechanisms for civil dispute resolution; increasingly more attention is focused on the operation of arbitration courts in Latvia, that is confirmed by amendments to legal acts as well as information in the mass media related to the operation of arbitration courts<sup>21</sup> as well as conferences<sup>22</sup> organised on development aspects of arbitration.

---

<sup>17</sup> See, e.g.: Torgāns K. Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas. *Jurista Vārds*, January 11, 2005, No.1, p.1–3.

<sup>18</sup> Judgement of the Constitutional Court of the Republic of Latvia of 17 January 2005 in the case No. 2004 – 10 – 01 “On compliance of paragraph 3 of part one of Article 132 and paragraph 6 of Article 223 of the Civil Procedure Law with Article 92 of the Republic of Latvia Constitution”. Available on the internet at: [\[http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtf\]](http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2004-10-01.rtf) Last visited on September 24, 2009.

<sup>19</sup> The Constitutional Court acknowledged that the free will, which in case of conclusion of arbitration agreement has been expressed in the form of civil transaction, is an adequate criterion for permissibility of restriction of fundamental rights, if the interests of other persons, protected by the law are not violated. At the same time court stated, when issuing a writ of execution the state courts shall determine high standards (requirements) in regard to legality of the arbitration procedure, including independence and impartiality.

<sup>20</sup> Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA – 59, 2006.gada 7.marts. *Jurista vārds* 12.06.2007. 24 (477).

<sup>21</sup> See, e.g., Ziedonis U., Kačevska I. Arbitration in Latvia: Urgent Need for Statutory Reform. *Journal of International Arbitration*, Kluwer Law International, (2004), 4 (21).

<sup>22</sup> Conference “Arbitration In The Baltics: Contemporary Issues” organized by Riga Graduate School Of Law on June 1 2007, Riga; Conference “Commercial Arbitration In The Baltic States: The Undiscovered Alternative To Litigation In State Courts” organized by The Baltic States Chapter of the Chartered Institute Of Arbitrators and Law Firm Sutkiene, Pilkauskas & Partners on 2 December 2005, Vilnius.

According to the statistical review<sup>23</sup> on civil cases, in 2004 first instance courts received 7374 submissions, in 2005 - 6949 submissions, while in 2006 there were 8378 submissions, in 2007 already 3061 submissions were received concerning the enforcement of awards of arbitration courts. In its turn, in 2008 courts received only 3537 submissions, which testify to certain changes, e.g., contrary to previous practice, the courts of general jurisdiction have the obligation, following from Constitution and international human rights norms, to refuse issuance of the writ of execution, if the fundamental rights, from the use of which the person has not waived have not been observed in the arbitration procedure and the laws of the CPL establish the possibility to realize the obligation. Besides, note must be taken of the fact, that an award of an arbitration court may be enforced on one's own accord and during the arbitration proceedings parties may reach a settlement. Thus it may be concluded that a significant number of civil cases in Latvia is resolved by arbitration courts, which, in turn, reduces the workload of state courts.

The object of arbitration is to provide fair and impartial resolution of disputes without causing unnecessary delay or expense same time, it allows freedom to parties to agree upon the manner in which their disputes should be resolved.

At the same time, there is a number of conditions that impede to provide fair and impartial dispute resolution by arbitration. For example, it is not determined that the arbitration award shall be lawful, well – grounded and substantiated; besides adequate control over the activities of arbitration has not been ensured either; the right of a person to appeal against the issuance of writ of execution is not satisfactory, because, first of all, the request to issue the writ of execution is adjudicated without the presence of the parties and, secondly, the decision on the issuance of the writ of execution cannot be appealed against, etc.

It would not be correct to claim that regulation of arbitration courts have not been studied in Latvia at all, however, there is no scientific research containing a more extensive analysis of arbitration. In particular lacking are works where the way disputes are resolved in arbitration would be approached in an integrated way, studying its historical origin, legal nature and its relationship with judicial proceedings, the individual's constitutional rights to judicial protection; comprehensive theoretical explication is missing; theoretically substantiated recommendations on the legal regulation and practical application of arbitration in Latvia are too few.<sup>24</sup>

---

<sup>23</sup> Tiesu administrācijas statistikas dati par civillietām. Available on the internet at: [<http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/29/58/246/index.html>] Last visited on September 24, 2009.

<sup>24</sup> Žukova G. Šķīrējtiesu regulējums Latvijā: atsevišķi problēmjaudājumi. Grām.: *Civilprocesa aktuālie jautājumi. 2007.gada zinātniskās konferences materiālu krājums*. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. Kačevska I. Tiesības uz taisnīgu tiesu un šķīrējtiesas institūts, *Likums un Tiesības*, 2006. 8. sēj. Nr. 5 (81). Kačevska I. Valsts pārvaldes iestādes pilnvaras slēgt starptautisku šķīrējtiesas līgumu : problēmas un risinājumi. *Likums un Tiesības*, 2004., Nr. 11(63).; Rasnačs L. Tiesības uz taisnīgu tiesu un to nozīme šķīrējtiesu jurisdikcijā. *Likums un tiesības* (5) 2008.

In this light, it is necessary to think about potential threats of the legal regulation of arbitration in Latvia: blind transposition of foreign legal regulation without taking into account the economic context of country, the specifics of the national law and, in particular, of the judicial system, the enactment or disregard of legal acts regulating the application of arbitration in breach of the principles of arbitration regulation recognised in the doctrine of law and laid down in laws of many developed states. Therefore, the issues of ensuring and protecting persons' rights and interests upon dispute resolution by arbitration in Latvia should be analysed.

As a result of the topical problems that have emerged the Ministry of Justice of the Republic of Latvia has drafted a Law on Arbitration courts<sup>25</sup> (Draft Law), which will considerably replace the regulation of the procedure for arbitration included in the CPL, currently in effect. The above confirms relevance of the topic of the present Doctoral Dissertation and its scientific importance for the theory and practice of law.

### **The aim of the research**

The aim of the research of the present Dissertation is to analyse the legal nature of the institute of arbitration, its place in the Latvian system of law, the development of the regulation of arbitration and, subsequently, on the basis of the present research to identify the main areas and to formulate proposals for the further improvement of the legal regulations for the institute of arbitration in Latvia.

### **The tasks of the research**

The research has the following tasks:

- 1) The identification and investigation of the establishment and development of arbitration as well as its historic aspects;
- 2) The examination of the legal nature of the arbitration agreement, laws applicable to it, essential elements of the arbitration agreement and its legal consequences;
- 3) The analysis of the main features of arbitration proceedings, the status of arbitrators, procedural specifics of arbitration;
- 4) The identification of the legal nature of arbitration awards, their legal validity and legal consequences, the basis for their challenge and compulsory execution.
- 5) The disclosure of the main tendencies of the development of arbitration in Latvia.

### **The object of the research**

The object of the research of the present Dissertation is arbitration and the development of its regulation.

---

<sup>25</sup> Likumprojekts *Šķīrējtiesu likums*, izsludināts 18.10.2007. Valsts sekretāru sanāksmē ar Nr.VSS-1513. Available on the internet at: [<http://www.mk.gov.lv>] Last visited on September 5, 2008.

The **hypothesis of the research** is the assumption proposed by the author that the normative basis contained in Part D of the current CPL is not sufficiently developed for the protection of persons' rights and interests upon dispute resolution by arbitration courts of Latvia and errors made upon the application of the respective norms, are caused by the insufficient explication of the theoretical basis as well as lack of uniform case law.

**The theoretical and practical novelty of the research.** The thesis is a research of theoretical and practical novelty since it is the first scientific examination of the institute of arbitration in Latvia; the research essentially amplifies the information, which has not been studied at the scientific level. The theoretical novelty of the research is inherent in the author's conclusions disclosing the concept and characteristics of arbitration in Latvia as well as in the proposals expressed in the research analysis.

The practical novelty is found in the assessment of a considerable amount of the jurisprudence of courts and arbitration as well as conclusions that may be at the basis of the development of the jurisprudence of better quality arbitration and its improvement in future. The research includes the analysis of the legal regulation of the institute of arbitration that may help in acquiring a better understanding of arbitration and in its development. Proposals are expressed in the Dissertation concerning the required amendments to legal acts.

#### **The structure of the research**

The Dissertation consists of four chapters. Chapter 1 of the Dissertation delineates the origin of arbitration, its understanding, necessity for dispute resolution and trends in the development of the regulation of arbitration. Chapter 2 analyses the agreement of parties concerning the transfer of the dispute for resolution through arbitration. Chapter 3 studies the preparation of arbitration proceedings and process of dispute resolution by arbitration while Chapter 4 is dedicated to arbitration awards and problematic issues concerning their execution.

The Dissertation offers proposals for the resolution of arbitration problems. Research findings, conclusions and proposals may be used in the further elaboration of legislation, in the formulation and implementation of appropriate measures in respect of arbitration, which, in its turn, should, undeniably, facilitate dispute resolution.

**The practical significance of the Dissertation.** The research findings have been incorporated in the course "*Civil Procedure*" at the Police Academy of Latvia and a separate course „*Arbitration*” is due to be developed. The results of the thesis can be used for dispute resolution in arbitration proceedings.

**Theoretical and practical research findings** have been discussed, accepted and approbated at the meeting of the Department of Civil Procedure at the Faculty of Law of Mykolas Romeris

University of Lithuania. Research findings have been published in research articles as well as discussed at research conferences.

### **Review of the Previous Research**

As the theory and practice of arbitration in Latvia has not been analyzed in extensive research articles, the author has limited possibilities of developing polemics with other authors on the theoretical and practical aspects of arbitration.

Articles and research findings used in the present research paper have been produced by such Latvian authors as *Torgāns K., Žukova G., Kačevska I., Rozenbergs J.*, who have addressed issues pertaining to arbitration, problem issues of regulation and aspects of the improvement of legal norms. The author has also made use of his own publications related to the subject of research.

Findings of *Bukovskis V.* and *Pommers A.*, specialists on procedural matters during the pre-war period in Latvia, have also been used in the present research paper for the regulation of arbitration and the discussion and definition of related theoretical issues.

The present research has, at its basis, monographs and articles of world-recognised researchers of arbitration *Foucgard P., Gaillard E., Goldman B., Redfern A., Hunter M., Курочкин С.А., Ярков В.В., Скворцов О.Ю., Носырева Е.И. et al.*

As it is not required to regulated the arbitration process centrally with the help of legal norms with such degree of detail and thoroughness as it is done in respect of proceedings in state courts, then a certain part of procedural issues have been left to the local regulation of arbitration courts themselves. Thus, in order achieve the established objectives and tasks, analysis and review has been made in the present Thesis not only of an extensive range of normative acts but likewise of arbitration rules of several arbitration courts as well as sources that are of particular relevance for the delineation of specific issues.

As judgements of general jurisdiction courts are of paramount importance in the research of arbitration, then a significant emphasis has been laid in the present Thesis on the analysis of the jurisprudence of general jurisdiction courts.

### **Methodology of the Thesis**

For the purposes of achieving the goal and objectives of the dissertation thesis, empirical and theoretical scientific research methods were used.

The main empirical research method was analysis of documents. This method was used to analyse Latvian and foreign legal acts, research studies of Latvian and foreign scholars, materials of research conferences and collections of articles, periodicals and theoretical sources, statistical data collections, Internet resources, other publicly accessible information as well as case law, orders of the SC of Latvia and rulings of the Constitutional Court of the Republic of Latvia, as well as other procedural documents.

Among theoretical methods, mention should be made of the methods of comparative, historic, sociological, deductive, inductive, logical methods.

The comparative law research method has been used in the research in comparing legal norms and institutes in the historic system as well as the contemporary legal system of Latvia and in comparing the understanding of arbitration at periods of time. The historic method has been applied in the study of a range of sources of law, specific institutes of law and individual norms of law. The material under research has been studied from the historic aspect to determine how and what has influenced the content of the specific regulation as well as the change of the legal doctrine. The sociological method has been employed to study legal norms and institutes in relation to the development of public life and requirements of the contemporary public culture. The deductive method has been employed in the analysis of the general legal aspects to draw a conclusion on the specific (particular) while the inductive method has been applied in the study of the specific action of enforcers of law and in the analysis of causes of errors as well as in the generalisation of conclusions acquired in practice, transferring them to the legal dogmatics. Likewise the logical method or the conclusion by analogy has been used in the research that has helped in combining the inductive method and the deductive method. The conclusion by analogy has been used in drawing conclusions from known individual features and still unknown potentially possible individual features.

The range of issues and problems analysed in the Dissertation allows putting forward several new theoretical findings concerning arbitration in Latvia and aspects of the practical application of the regulation.

## STRUCTURE OF THE THESIS

The Doctoral Thesis consists of an introduction, a review of the previous research, the methodology of the thesis, four chapters, conclusions and recommendations, the list of bibliography and appendixes.

**Chapter I** of the Thesis “*Understanding of Arbitration, Its Legal Nature and the Historic View*” discusses the main concepts of arbitration, issues of its genesis and development dynamics. In the given chapter the author analyses and delineates the genesis and development of arbitration in Latvia. An analysis is made within the frame of the given chapter of reforms in the regulation of arbitration courts and the subsequent consequences. It is noted that in Latvia arbitration courts experienced the most rapid development due to the enactment of the new Civil Procedure Law and the economic development resulting in an increase not only in the types and the number concluded transactions but likewise in the number of arbitration courts currently amounting in a total of 175 arbitration courts.

In their operation arbitration courts constantly encounter failings in the regulation of legal relations that arise in respect of the review of cases and dispute resolution. During the ten years the operation of arbitration courts in Latvia has brought to the fore a lot of issues. Deficiencies in the legal regulation, the inefficient operation of arbitration courts are related to the underdeveloped theoretical basis as well as the absence of uniform case law. The operation of arbitration courts and their development has been also negatively influenced by the absence of legal traditions that have failed to develop in dispute resolution in arbitration courts. Besides, a particularly significant role in the development of arbitration courts has been played by the implementation of alternative methods in resolving civil disputes, a model of mutual cooperation between the state and arbitration courts based on the most recent findings of legal science, a balanced regulation of jurisdiction and a clear delineation of the area of competence of arbitration courts.

The given chapter also discusses the historic aspects of the development of arbitration from the most ancient times to date. It is noted that arbitration courts as a form of public jurisdiction existed long before state jurisdiction.

According to the court system arbitration courts are not elements of the court system of Latvia. Arbitration courts constitute a specific institution which acquires its uniqueness as a result of the development of dispute resolution and the specific features of resolution undertaken by non-governmental organisations.

It is pointed out that of late there has been evidence of the „*juridisation*” trend in arbitration courts, understanding by the said trend the desire to subject the operation of arbitration court to

excessive regulation. However, this trend has a negative character as it is not based on the legal nature of arbitration courts. Arbitration courts have a private character as they are established by parties to civil legal relations themselves; the state does not participate in their organisation and operation, restricting itself solely to the enactment of general regulations for their organisation and functioning.

The development of case law on the application of arbitration norms is a complicated process aimed at ensuring a very cautious attitude to this particular institute of jurisdiction, bearing in mind that this or any other direction that will develop, may significantly influence the interest of the business community in Latvia and their foreign partners in using international arbitration options to resolve on the territory of Latvia their disputes that ensue from international relations.

Moreover, it must be noted that the current regulation tends to regulate dispute resolution matters within the country while less attention is paid to providing possibilities for Latvia to become a centre for resolving international disputes.

**Chapter II** of the Thesis *“Agreement on Referring Dispute Resolution to the Arbitration”* analyses the agreement of parties concerning the transfer of the dispute for resolution through arbitration.

The author substantiates the procedural relevance of dispute legal relations as well as content of the agreement between parties on the referral of the dispute for resolution through arbitration, likewise providing an analysis of requirements of arbitration agreement that have been prescribed for their form and content, the dynamics of development in the legal acts of Latvia.

The agreement on referring the dispute for resolution by an arbitration court is discussed as an act of private law and as a contract subtype it holds a special place in private law. It is justified in the Thesis that the agreement cannot be qualified solely as a civil legal agreement as it does not incur any civil right and obligation. It is substantiated that the agreement on dispute resolution through arbitration should be set apart from civil legal agreements; however, it does not exclude the possibility of applying civil law to its regulation. It is determined by the specific significance of civil law that has historically developed as the core of the system of private law.

In the given chapter the author also focuses on incomplete arbitration clauses, called *„pathological or defective arbitration clauses”*. Note is made in the Thesis of the inconsistency of case law in respect of the qualification of the arbitration clause and proposals are provided aimed at stabilizing practice. Particular attention is paid to issues of customer rights to dispute resolution through arbitration.

It is emphasized that the contemporary trends in international arbitration law suggest that the meaning of the term „written” in commercial arbitration should be expanded, it does not require that the arbitration agreement is signed by both parties – most importantly, there should be evidence of



the agreement as such. However, a different practice is in the process of development in Latvia, having a more formal approach.

**Chapter III** of the Thesis "*Arbitration Proceedings*" studies the preparation of arbitration proceedings and dispute resolution by arbitration. The given Chapter considers central issues related to problems in the proceedings not only at the beginning of arbitration proceedings but also those that remain topical up to the finalisation of proceedings. An analysis is made of the currently effective regulation which prescribes procedures for the establishment of the arbitral tribunal and requirements contained in legal acts that the candidate to the arbitral tribunal should comply with as well as an analysis is provided for various approaches and criteria.

The Thesis describes categories of disputes that are not subject to review by arbitration courts: which may infringe the rights or the interests protected by law of such a person as is not a party to the arbitration agreement; in which a party, albeit even one, is a State or local government institution or which may affect the rights of State or local government institutions; which is related to amendments to the Civil Records Registry; which is related to the rights and duties of persons under guardianship or trusteeship or to their interests protected by law; regarding establishment, alteration or termination of property rights in regard to immovable property, if among the parties to the dispute there is a person whose rights to acquire immovable property in ownership, possession or use are restricted by law; regarding the eviction of a person from living quarters; between employees and employers if the disputes has arisen entering into, amending, terminating or implementing an employment contract, as well as in applying or translating provisions of regulatory enactments, collective labour contract or working procedures (individual labour rights dispute); regarding the rights and duties of such persons as who, up to the taking of the award of the arbitration court, have been declared insolvent and which are related to matters in accordance with special adjudication procedures.

An analysis has been made in the Thesis of sources regulating the operation of arbitration courts, i.e., sources of law of local nature, namely those enacted by the organisation itself to regulate the operation of the permanent arbitration institution it has established itself (e.g., regulations, provisions, rules of order) as well as sources of law of a higher level, e.g., laws regulating the arbitration proceedings. Rules of dispute resolution set by parties themselves for dispute resolution are as important.

The author emphasizes that the process of dispute resolution and decision-making at the arbitration court itself are not as strict in comparison with the respective procedure at a state court. The body of the most significant features distinguishing the arbitration proceedings is that parties to arbitration proceedings may independently set rules for the adjudication proceedings. Upon resolving a dispute the arbitration court is not bound by any formal provisions that are characteristic

for proceedings at state courts. However, dispute resolution rules at an arbitration court that have been established by parties themselves cannot be contrary to requirements contained in law that have the character of an imperative.

The Thesis provides an analysis of the most significant problems of proceedings that arise upon the regulation of dispute resolution in the practice of the operation of arbitration courts: the place of dispute resolution, issues related to the submission of the claim and the response to a claim, a counterclaim, the application of security for a claim, the submission of evidence etc.

**Chapter IV** of the Thesis "*Arbitration Awards and Their Execution*" is dedicated to arbitration awards and problematic issues concerning their execution.

The author undertakes a complex analysis of the above institution and highlights its principal distinction from judgements of state courts.

Upon discussing the issue of the mandatory nature of arbitration awards, the author draws the conclusion that the principle of voluntary execution has been prescribed by the law as an obligation for parties. However, an obligation cannot be based solely on the good will of the party. The execution of an arbitration award is consolidated by sanction - the possibility of compulsory execution. Thus, the declaration of the principle of voluntary execution in legislation by prescribing it as an obligation of parties, fails to be accurate. In the given case it is more appropriate to speak not of a moral obligation to execute an arbitration award but rather a legal obligation.

Proceedings that impose the compulsory execution of an arbitration award constitute, by their nature, additional proceedings. If issues of material legal relations of parties are reviewed and resolved within the frame of the basic proceedings (the resolution of cases by arbitration), then issues of procedural nature are considered within the frame of additional proceedings. The institute of the compulsory execution of an arbitration award is largely similar to the institute of challenging an arbitration awards. Both these institutes constitute a type of the control exercised by state courts over arbitration awards.

A competent state court deciding to issue a writ of execution for the compulsory execution of an arbitration award, has not authority to doubt and reconsider facts that have been established by the arbitration court, nor has it any authority to give a new evaluation to those material legal relations which were the cause of the arbitration proceedings. A general trend of this system of mutual relations manifests itself in the fact that, as a rule, upon the issue of a writ of execution a competent state court has the authority to review only formal aspects of the arbitration proceedings. Upon the review of arbitration awards, the focus of attention of a state court encompasses mostly those awards that guarantee certain minimum standards for complying with rights of parties to the proceedings (the right to participate at the court hearings, the right to be heard etc.). Only in the event of complying with these provisions, arbitration proceedings may be truly independent of the

system of state court proceedings and guarantee respectively the stability of awards reached through dispute resolution in those disputes that have been referred for review by an arbitration court.

The present Chapter discusses prerequisites and mechanisms for the implementation of the challenge of arbitration awards. The institute for the challenge of arbitration awards is, in itself, an exception to the general provisions of arbitration proceedings and may be applied only in cases when it has been explicitly prescribed by law.

This condition is very important as it does not allow to violate the framework set by the law, to interfere in the operation of the arbitration court, to undertake an independent assessment of evidence as well as to reconsider, on the merits, the arbitration award and the case itself. Even if the arbitration court has committed an error in the application of norms of substantive law or has incorrectly assessed the provided evidence, the judge of a competent state court has not authority to revoke its award.

**Conclusions and recommendations.** The author presents the theses for defence, formulated in the form of conclusions and proposals.

## MAIN RESULTS AND CONCLUSIONS

As a result of the scientific research carried out in the thesis, the following conclusions and recommendations have been made:

1. The CPL regulates all the main issues pertaining to the operation of arbitration courts as well as issues on the execution of awards made. However, the existence of the above legal act does not preclude all legal problems which are now encountered in reality upon dispute resolution through arbitration in Latvia.
2. Latvian regulation on the arbitration expresses principles that correspond to basic guidelines of UNCITRAL Model Law. However, the current regulation on arbitration does not ensure an up – to – date and well functioning legal structure not only for national but also for international arbitration proceedings.
3. The most important recent developments of arbitration in Latvia concern the reform of Latvian arbitration law, the practice of arbitration and state courts and important doctrinal and promotional activities.
4. The object of arbitration legal regulation is relations in the area of private law (*the conclusion of an arbitration agreement, the determination of provisions for dispute resolution etc.*) and relations in the area of public law (*the challenge of arbitration awards, the compulsory execution etc.*). The purposefulness of the complex regulation of the above relations in a single legal act (CPL) has been determined not as a consequence of the objective uniformity of these relations but as a result of a close, inseparable mutual coherence of these relations.
5. The trend to excessively regulate the operation of arbitration court has a negative character as it is incompatible with the legal nature of arbitration courts. Arbitration courts have a private character as they are established by parties to civil legal relations themselves; the state does not participate in their organisation and operation, restricting itself solely to the enactment of general regulations for their organisation and functioning.
6. Arbitration courts, not being jurisdiction institutions, are themselves mechanisms of jurisdiction that are established by private subjects with the purpose of regulating and resolving civil disputes. Such an approach excludes the subordination of arbitration courts to the public judiciary.
7. The modern trend of arbitration regulation is to expand rather than limit the jurisdiction of arbitration in dispute resolution, therefore:

- it would be necessary to clarify categories of disputes that are referred to arbitration courts for review; the complete prohibition of consumer claims and claims regarding the eviction of a person from living quarters, should not be supported.
  - it is recommendable to expand the public activity in guaranteeing (ensuring) legality in the operation of arbitration courts, allowing to challenge arbitration awards. The challenge is a procedure under which the arbitration award is assessed according to such criteria as pertain to issues of the legality of the establishment of the arbitral tribunal, the correspondence of the dispute to the competence, the ability of parties to express their arguments etc.
8. At present the legislator in Latvia has provided compulsory execution only for awards of institutional arbitration courts. It stimulates the disappearance of the *ad hoc* arbitration court.
  9. Having highlighted problems and tendencies in relation to the regulation of arbitration courts the author holds the opinion that in Latvia there is a necessity to introduce amendments to normative acts and in this respect the author suggests the following improvement of the regulation, namely:
    - 9.1. Currently, the authority to conclude the main contract do not imply the authority to conclude arbitration agreements, therefore, it is necessary to amplify Article 492 (5) of the CPL as follows: „*The authority to conclude the main contract implies the authority to conclude arbitration agreements for rights and duties arising from the main contract.*”.
    - 9.2. Currently it is not possible to secure a claim in the arbitration proceedings. Article 523 of the CPL should provide that a state court is authorised to secure claims in the jurisdiction of arbitration courts not only before but also after their submission to the arbitration court.
    - 9.3. Taking into account that in particular cases, the arbitrators act bordering on violation of ethical rules, it should be necessary to provide that permanent arbitration institution must approve a code of ethics for arbitrators. The Ministry of Justice should develop sample norms for the code of ethics with cooperation with arbitration court organisations.
    - 9.4. To ensure procedural efficiency of arbitration procedure, it is necessary to amplify Article 504<sup>1</sup> of the CPL as follows: “*An arbitrator who does not at all or who does not timely fulfil any obligation resulting from the acceptance of his appointment shall be liable to the parties for all damage caused by his culpable acts or delay.*”.
    - 9.5. Article 518 of the CPL should be improved, providing that the request for the oral procedure should be submitted to the arbitration court within the time frame that has

been prescribed for the submission of a reference as the current regulation allows requesting the oral procedure at any time until the making of the award, which can be abused to delay the arbitration proceedings.

9.6. CPL does not determine the extent in which the costs for the assistance of an advocate in the arbitration proceedings is allocated among the parties, thus, Article 530 (2) 11 of the CPL should be improved, prescribing that the costs for the assistance of an advocate shall be reimbursed in the actual amount thereof, but not exceeding 20 per cent of that part of the claim which has been allowed and in claims which are not financial in nature.

9.7. It is noted, that if mediation is not implemented in Latvia and developed as an independent form of resolving controversies, court and arbitration proceedings will still be considered to be the most appropriate solution for resolving any disagreements. Therefore, opportunity should be provided to use also mediation prior to dispute resolution in the arbitration court. The author suggests to supplement Article 487 (3) of the CPL as follows: *“The arbitration court shall refuse to accept the claim if the parties have, in accordance with procedures set out by law, agreed to transfer of the dispute for it to be the subject – matter of an agreement on mediation procedure, if the parties have failed to have recourse to the mediation procedure within the time – limit specified in the agreement on mediation procedure and the time – limit has not expired yet or, where the agreement on mediation procedure has not set any time – limit to end the mediation procedure, if the time period of one month after one party’s suggestion to the other to have the dispute resolved by mediation procedure has not expired.”*.

## LIST OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

1. Kronis I. Tendencies and Perspectives of the Regulation of Arbitration in Latvia (orig. Šķīrējtiesu regulējuma attīstības tendences un perspektīvas Latvijā). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, No.1 (46) 2009, p. 55 - 60.
2. Kronis I. Alternative Civil Dispute Resolution (orig. Civiltiesisko strīdu alternatīvs risinājums). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, No.3 (36) 2006, p. 58 - 63.
3. Kronis I. Arbitration Agreement in Latvia: Problems and Solutions (orig. Šķīrējtiesas līgums Latvijā: problēmas un risinājumi). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, No.2 (35) 2006, p. 65 - 76.
4. Kronis I. Arbitration Court Competence Issues in Latvia (orig. Šķīrējtiesu kompetences problemātika Latvijā). *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, No.1 (34) 2006, p. 62 - 66.

## CONFERENCES

1. Tendencies and Perspectives of the Regulation of Arbitration in Latvia (orig. Šķīrējtiesu regulējuma attīstības tendences un perspektīvas Latvijā). Conference “Current Problem Issues of Civil Procedure. Year 2007-2008” that took place in Riga on 8 October 2008. The conference was organized by Ministry of Justice of the Republic of Latvia.
2. Adjudicating Cases on Wrongful Acts in Latvian Arbitrations (orig. No neatļautas darbības izrietoša prasījuma izskatīšana Latvijas šķīrējtiesās): Paper in scientific – practical conference that took place in Riga on 25 May 2005. The conference was organized by the Police Academy of Latvia, Department of Civil Law. Information available: Debates on Distinguishing Delict in Criminal and Civil Law (orig. Spriež par delikāta norobežošanu krimināltiesībās un civiltiesībās). *Latvijas Vēstnesis*, 31.05.2005., nr.20 (375).

## CURRICULUM VITAE

Ivars Kronis was born on the 29<sup>th</sup> of March, 1980, Riga, Latvia

Phone: + 371 29466433, E – mail: *ivars.kronis@kroniskronis.lv*

### **Education:**

- Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure, Doctoral Student, Vilnius, Lithuania, 2005 – 2009
- Riga Graduate School of Law, Master degree in International and European Law (LL.M), 2007
- The Police Academy of Latvia, Master degree in Civil Law (Mg.iur.), 2005
- The Police Academy of Latvia, Bachelor of Social Sciences in Law (Dipl.iur.), Riga, Latvia, 2003

### **Professional experience:**

- Attorney at Law, Law office “Kronis & Kronis“, 2006
- Lecturer at the Civil Law Department of the Police Academy of Latvia, 2004
- Arbitrator of the Riga Permanent Arbitration Court, 2004, Chairman 2004 – 2006
- Certified insolvency procedure administrator, 2004
- 2002 – 2005 Member of the board of AS “Maju serviss KSA” in legal issues.
- 2000 – 2002 LLC “Rodenpois”, lawyer
- 1999 – 2004 Riga Teikas Secondary school, teacher of Civil Science

### **Professional Membership:**

- Latvian Bar Association, 2006
- Latvian Association of Certified Insolvency Procedure Administrators, 2004